

Uchwała z dnia 19 października 1995 r.
II UZP 19/95

Przewodniczący SSN: Maria Tyszel, Sędziowie SN: Andrzej Kijowski (sprawozdawca), Maria Mańkowska

Sąd Najwyższy, przy udziale prokuratora Witolda Bryndy, sprawy z wniosku Antoniego C. przeciwko Kasie Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego Oddział Regionalny w Z.W. o wyższe odszkodowanie z tytułu wypadku przy pracy, po rozpoznaniu na posiedzeniu jawnym dnia 19 października 1995 r. zagadnienia prawnego przekazanego przez Sąd Apelacyjny-Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Łodzi postanowieniem z dnia 26 lipca 1995 r. [...] do rozstrzygnięcia w trybie art. 391 k.p.c.

Czy przez pojęcie "zdarzenie" użyte w § 2 Rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej z dnia 11 lutego 1994 r. - zmieniającego rozporządzenie w sprawie określenia zasad ustalania wysokości jednorazowego odszkodowania z tytułu wypadku przy pracy rolniczej... (Dz. U. Nr 26, poz. 94) należy rozumieć datę tego zdarzenia, czy też datę uznania wypadku przy pracy rolniczej, z tytułu którego przysługuje prawo do przewidzianych w Rozporządzeniu tym świadczeń ?

p o d j a ł następującą uchwałę:

Zawarte w § 2 rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej z dnia 11 lutego 1994 r. zmieniającego rozporządzenie w sprawie określenia zasad ustalania wysokości jednorazowego odszkodowania z tytułu wypadku przy pracy rolniczej i chorób zawodowych oraz zasiłku chorobowego (Dz. U. Nr 26, poz. 94) pojęcie "zdarzenia" oznacza zdarzenie uznane po dniu 31 grudnia 1993 r. za wypadek przy pracy rolniczej lub chorobę zawodową, uprawniające do otrzymania jednorazowego odszkodowania.

U z a s a d n i e n i e

Przedmiotowe zagadnienie prawne wyłoniło się na tle następującego stanu faktycznego.

Wnioskodawca Antoni C. uległ w dniu 19 grudnia 1992 r. wypadkowi przy pracy rolniczej, wskutek którego został zaliczony do inwalidów I grupy. Kasa Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego-Oddział w Z.W., decyzją z dnia 15 kwietnia 1993 r., odmówiła jednak wnioskodawcy przyznania jednorazowego odszkodowania, gdyż uznała, że w toku czynności związanych z prowadzeniem gospodarstwa zainteresowany dopuścił się rażącego niedbalstwa.

Powyższą decyzję zmienił Sąd Wojewódzki w Łodzi, który w wyroku z dnia 11 maja 1994 r., [...], uznał że do wypadku przy

pracy rolniczej wnioskodawca nie przyczynił się rażącym niedbalstwem. Sprawa ustalenia wysokości jednorazowego odszkodowania wypadkowego została natomiast przekazana do rozpoznania przez Kasę Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego-Oddział w Z.W.

Po ustaleniu przez Wojewódzką Komisję Lekarską do Spraw Inwalidztwa i Zatrudnienia, że wnioskodawca doznał 25% stałego uszczerbku na zdrowiu, organ rentowy decyzją z dnia 28 października 1994 r. przyznał mu jednorazowe odszkodowanie w wysokości 10.272.000 zł, obliczone według stawki po 410.854 zł za każdy procent wspomnianego uszczerbku. Od decyzji tej w części dotyczącej wysokości przyznanego odszkodowania odwołał się wnioskodawca, który twierdził, że odszkodowanie należało obliczyć według stawek obowiązujących w dacie wydania zaskarżonego rozstrzygnięcia, czyli po 650.000 zł za jeden procent uszczerbku. Organ rentowy wniósł o oddalenie odwołania.

Sąd Wojewódzki-Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Łodzi wyrokiem z dnia 13 marca 1995 r., [...], odwołanie oddalił. W uzasadnieniu wyroku Sąd podał, iż żądana przez wnioskodawcę stawka jednorazowego odszkodowania ma zastosowanie wobec zdarzeń zaistniałych po dniu 31 grudnia 1993 r., podczas gdy przedmiotowy wypadek miał miejsce w dniu 19 grudnia 1992 r.

Wspomniany wyrok zaskarżył rewizją wnioskodawca. Rozpoznający rewizję Sąd Apelacyjny w Łodzi powziął poważną wątpliwość prawną, jak należy interpretować pojęcie "zdarzenie" w rozumieniu § 2 rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej z dnia 11 lutego 1994 r. (Dz. U. Nr 26, poz. 94), zmieniającego rozporządzenie z dnia 10 grudnia 1991 r. w sprawie określenia zasad ustalania wysokości jednorazowego odszkodowania z tytułu wypadku przy pracy rolniczej i chorób zawodowych oraz zasiłku chorobowego (Dz. U. Nr 117, poz. 509). Powołany przepis stanowi, że rozporządzenie, określające stawkę jednorazowego odszkodowania wypadkowego w kwocie po 650.000 zł za każdy procent stałego lub długotrwałego uszczerbku na zdrowiu, wchodzi w życie z dniem ogłoszenia (tj. 28 lutego 1994 r.) i ma zastosowanie do zdarzeń, które "miały miejsce" po dniu 31 grudnia 1993 r.

Zdaniem Sądu Apelacyjnego z gramatycznej wykładni cytowanego przepisu należałoby wnosić, że zdarzenie o jakim jest w nim mowa jest wypadkiem przy pracy rolniczej. Taka interpretacja prowadziłaby jednak do określenia wysokości jednorazowego odszkodowania według zasad obowiązujących w okresie poprzedzającym powstanie prawa do takiego świadczenia. Tymczasem zgodnie z art. 10 ust. 1 ustawy z dnia 20 grudnia 1990 r. o ubezpieczeniu społecznym rolników (jednolity tekst: Dz. U. z 1993 r., Nr 71, poz. 342 ze zm.) prawo do odszkodowania powstaje, gdy zostanie stwierdzony uszczerbek na zdrowiu wynikający ze zdarzenia będącego wypadkiem przy pracy rolniczej.

Z tych względów można więc prezentować zarówno pogląd, że zdarzeniem w rozumieniu § 2 rozporządzenia z dnia 11 lutego 1994 r. jest zdarzenie uznane za wypadek przy pracy, jak też ustalenie prawa do odszkodowania z tytułu zdarzenia będącego wypadkiem przy pracy lub choroby zawodowej, tzn. gdy następuje prawna ocena danego zdarzenia faktycznego, iż jest ono wypadkiem przy pracy uprawniającym do przyznania ustawowo przewidzianych świadczeń.

Za taką wykładnią przemawiają zasady określania wysokości jednorazowych odszkodowań wypadkowych dla pracowników. Stawki nowych odszkodowań, podwyższone w trybie obwieszczeń Ministra Pracy i Polityki Socjalnej przysługują bowiem, jeżeli stopień trwałego lub długotrwałego uszczerbku na zdrowiu spowodowanego wypadkiem przy pracy, jego zwiększenie lub związek śmierci pracownika z takim wypadkiem zostanie prawomocnie stwierdzony począwszy od daty ogłoszenia obwieszczenia. Wysokość odszkodowania ustala się zatem według zasad obowiązujących w dacie wymagalności roszczenia. Przyjęcie odmiennej zasady przy ustalaniu wysokości odszkodowań z tytułu wypadku przy pracy rolniczej prowadziłoby do pokrzywdzenia osób, które wskutek kwestionowania przez organ rentowy okoliczności wypadku lub też uznania, że zachodziły okoliczności wyłączające prawo do odszkodowania, otrzymują należne im świadczenie z opóźnieniem (po zmianie stawek).

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej z dnia 10 grudnia 1991 r. w sprawie określenia zasad ustalania wysokości jednorazowego odszkodowania z tytułu wypadku przy pracy rolniczej i chorób zawodowych oraz zasiłku chorobowego (Dz. U. Nr 117, poz. 509) stanowiło w § 1, że odszkodowanie takie wynosi 66% emerytury podstawowej obowiązującej w grudniu 1991 r. za każdy procent stałego lub długotrwałego uszczerbku na zdrowiu, z uwzględnieniem zwiększeń przewidzianych w przepisach o świadczeniach z tytułu wypadków przy pracy i chorób zawodowych. Cytowany przepis, obowiązujący od dnia 1 stycznia 1992 r., został znowelizowany rozporządzeniem Ministra Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej z dnia 11 lutego 1994 r. (Dz. U. Nr 26, poz. 94), które w § 1 ustaliło, że jednorazowe odszkodowanie wynosi 650.000 zł za każdy procent stałego uszczerbku na zdrowiu, z uwzględnieniem wyżej wspomnianych zwiększeń. Nowelizacja ta weszła w życie z dniem ogłoszenia, czyli z dniem 28 lutego 1994 r., lecz miała być stosowana "do zdarzeń, które powstały po dniu 31 grudnia 1993 r." (§ 2).

Przepis § 2 rozporządzenia nowelizacyjnego został więc w uzasadnieniu postanowienia Sądu Apelacyjnego zacytowany niedokładnie, gdyż jego końcowej części Sąd ten przypisał brzmienie: "do zdarzeń, które miały miejsce...". Być może dlatego Sąd z gramatycznej wykładni § 2 rozporządzenia

wywiódł, że przedmiotowym zdarzeniem wydaje się być zaistnienie wypadku przy pracy rolniczej. Wprawdzie zdarzenie może "mieć miejsce", "nastąpić", czy "zaistnieć" i w tym sensie językowe skojarzenie Sądu Apelacyjnego było właściwe, lecz przepis § 2 rozporządzenia wiąże jego zastosowanie ze "zdarzeniami, które powstały..." Tymczasem słowo "powstanie" należałoby według składniowych reguł języka polskiego łączyć nie tyle ze zdarzeniem rozumianym jako zaistnienie wypadku przy pracy rolniczej, ile z jego następstwem, czyli skutkiem w postaci stałego lub długotrwałego uszczerbku na zdrowiu albo śmierci.

Jakkolwiek więc określenie "powstanie zdarzenia" jest językowo niezręczne, a treściowo niejednoznaczne, to jego interpretacja powinna być prowadzona w kierunku zapewniającym zgodność aktu wykonawczego z przepisami ustawy. Kiedy zaś ustawa z dnia 20 grudnia 1990 r. o ubezpieczeniu społecznym rolników (jednolit tekst: Dz. U. z 1993 r, Nr 71, poz. 342 ze zm.) definiuje pojęcie wypadku przy pracy rolniczej, to nie używa sformułowania o nagłym zdarzeniu, które "powstało", tylko zostało "wywołane" (art. 11 ust. 1), Inna sprawa, że rolniczą chorobą zawodową jest według art. 12 ustawy choroba, która "powstała" w związku z pracą w gospodarstwie rolnym, jeżeli należy do zakresu chorób zawodowych określonych w przepisach wydanych na podstawie kodeksu pracy. Co prawda zwrot "powstanie choroby" nie razi tak jak wyrażenie "powstanie wypadku", ale i on budzi zastrzeżenia, zwłaszcza że w ustawie chodzi o chorobę wykazującą "związek z pracą w gospodarstwie rolnym", tzn. nie tyle "powstała", ile "pozostająca" w związku z taką pracą.

Decydujące znaczenie dla sposobu rozumienia § 2 rozporządzenia musi zatem mieć nie językowy, lecz merytoryczny aspekt ustawowej regulacji jednorazowego odszkodowania, która pojęcie (art. 9 pkt 1), przesłanki nabycia (art. 10 ust. 1) oraz wysokość tego świadczenia (art. 13 ust. 2 i 4), łączy jednolicie dla wypadków przy pracy rolniczej lub rolniczej choroby zawodowej, ze stwierdzeniem uszczerbku na zdrowiu albo ze śmiercią. Zdarzeniem aktualizującym zastosowanie § 1 rozporządzenia, zmieniającego (podwyższającego) wysokość stawek jednorazowego odszkodowania będzie zatem konsekwentnie uznanie danego zdarzenia po dniu 31 grudnia 1993 r. za wypadek przy pracy rolniczej lub rolniczą chorobą zawodową, uprawniające do otrzymania takiego świadczenia.

Argumentem wspierającym powyższą wykładnię jest ponadto art. 13 ust. 1 ustawy, który stanowi, że jednorazowe odszkodowanie przyznaje się "na zasadach" przewidzianych dla pracownika lub członków jego rodziny w przepisach o świadczeniach z tytułu wypadków przy pracy i chorób zawodowych. W pojęciu owych "zasad" mieści się przyjęta w pracowniczym ubezpieczeniu wypadkowym reguła, że zwaloryzowane w obwieszczeniach Ministra Pracy i Polityki Socjalnej stawki jednorazowych odszkodowań przysługują wtedy, gdy poczynszy od

daty obwieszczenia zostanie prawomocnie stwierdzony stopień trwałego lub długotrwałego uszczerbku na zdrowiu, jego zwiększenie lub związek śmierci pracownika z wypadkiem przy pracy lub chorobą zawodową. Wysokość jednorazowego odszkodowania ustala się więc jednolicie dla obu systemów ubezpieczenia wypadkowego według stawek obowiązujących w dacie wymagalności roszczenia.

Z wyżej wskazanych względów Sąd Najwyższy na podstawie art. 391 § 2 k.p.c. podjął uchwałę jak w sentencji.

=====